

inte av den allmänna opinionen. En företagares profitintressen får icke tillåtas medföra för hela samhällsekonomin skadliga verkningar.

Eftersom det föreligger risk för att detta problem kan bli akut under en väntad konjunkturedgång borde det skapas former för ingripanden från samhällets sida mot organiserad produktionsbegränsning. Det är möjligt att bestämmelserna i den gällande pris- och konkurrenslagstiftningen redan möjliggör detta, eftersom det här handlar om en i hög grad skadlig verkan av konkurrensbegränsning. Det förhållandet att såvitt bekant inga ingripanden skett mot produktionsbegränsningen exempelvis inom pappersmasseindustrien tyder emellertid på att frågan behöver närmare granskas.

Med återopande av ovanstående föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en allmän översyn av gällande pris- och konkurrenslagstiftning.

Stockholm den 23 januari 1963

C.-H. Hermansson

H. Hagberg

Helmer Holmberg

Nr 201

Av fru **Holmqvist m. fl.**, om extra barnbidrag till vissa ensamstående föräldrar.

(Lika lydande med motion nr 171 i Första kammaren)

De ensamstående föräldrarna med hemmavarande barn under 16 år har särskilda problem, vilket är allmänt omvittnat och har blivit föremål för samhällets uppmärksamhet såväl genom redan fattade beslut i riksdagen som genom pågående utredningar. Så sent som under föregående riksdag beslöts att ge ensamstående föräldrar med hemmavarande barn under 16 år rätt till förvärvsavdrag vid beskattningen. Genom detta beslut har otvivelaktigt en lättnad i försörjningsbördan inträtt för en stor del av denna kategori barnförsörjare, helst som beslutet medför en retroaktiv skattelättnad från den 1 januari 1962. Detta innebär att förutom den minskning av källskatteavdraget som sker sedan de nya källskattetabellerna utsänts de skattskyldiga också i december 1963 återfår överskjutande skatt motsvarande 1962 års skattelättnad.

Beklagligtvis är det emellertid ett stort antal av de ensamstående barn-

försörjarna som av olika skäl har så små inkomster att de i mycket liten utsträckning och i många fall inte alls har möjlighet att utnyttja den nya avdragsrätten. Sålunda fanns enligt statistiska uppgifter hösten 1962 inte mindre än 20 000 ensamstående mödrar med hemmavarande barn under 16 år, som hade så låga inkomster, att de inte ens upptagits i taxeringslängden. 7 500 sådana mödrar hade en inkomst understigande 4 300 kronor, och 14 900 hade en inkomst som ej översteg 7 100 kronor. Ur material från en specialbearbetning av inkomststatistiken och befolkningsstatistiken för år 1958 inhämtas »att andelen ej gifta kvinnor med inkomst under 6 000 kronor är större för kvinnor *med* än *utan* barn oavsett civilstånd. Skillnaden mellan inkomstfördelningen för de ej gifta kvinnorna *med* respektive *utan* barn är markant i den lägsta inkomstklassen». Beträffande de omkring 10 000 ensamstående fäderna med hemmavarande barn har vi inte kunnat finna någon uppgift om inkomstfördelningen inom denna grupp, men till ledning för bedömning av deras möjlighet att utnyttja den nya avdragsrätten kan nämnas att enligt bevillningsutskottets utlåtande inkomstbortfallet för stat och kommun skulle bli omkring 8 miljoner kronor för de 10 000 fäderna mot beräknade 32 miljoner kronor för omkring 80 000 ensamstående mödrar samt att enligt Statistisk Årsbok 1962 av antalet socialhjälpfall för hela riket fanns 712 ensamstående män med barn under 16 år mot 18 218 ensamstående kvinnor med sådana barn. De ensamstående mödrarna i dessa låga inkomstgrupper har dessutom förhållandevis blygsamma underhållsbidrag.

De ensamstående barnförsörjarna med hemmavarande barn under 16 år i de lägsta inkomstklasserna är således i starkt behov av samhällets stöd i annan form än rätt till förvärvsavgift. Vi har övervägt möjligheten att via återbäring av skatt vid den slutliga taxeringen kompensera dem som ej till fullo kan utnyttja det dubbla ortsavgiften och förvärvsavgiftsrätten. Detta skulle vara det i princip riktigaste för att få en administrativt naturlig anslutning till 1962 års skattelättnadsbeslut. Den väsentligaste olägenheten med ett sådant system skulle vara, att man därmed alltjämt icke gäve någon hjälp åt dem som har så låg inkomst att de antingen icke ens blir taxerade eller också debiteras en mycket låg skatt. Därför förefaller det som om något slag av kontantbidrag vore en mera framkomlig väg, även om man inte heller på detta sätt kan åstadkomma någon millimeter rättvisa.

I och för sig skulle väl intet vara att invända mot tanken att söka utjämna standardskillnaden mellan barnfamiljer och icke barnfamiljer oavsett om de är fullständiga eller ofullständiga under förutsättning att samhället har obegränsade resurser att tillgodose sådana önskemål. Under nuvarande förhållanden framstår för oss som den angelägnaste uppgiften att sörja för att i möjligaste mån utjämna standardskillnaden mellan barnfamiljerna i de mycket låga inkomstskikten och de barnfamiljer som dock

redan har en hygglig levnadsstandard. Den grupp som för närvarande är i mest trängande behov av hjälp är de ensamstående föräldrarna med hemmavarande barn under 16 år i mycket små inkomstförhållanden. De utgör dessutom en skrämmande stor andel av de ensamma barnförsörjarna, som även utgör den mest svårplacerade gruppen på arbetsmarknaden, beroende dels på att de är dåligt eller icke alls yrkesutbildade och dels på svårigheten att skaffa bostad där arbetsmöjligheter finns.

Att hjälpa dessa grupper via beskattningen är såsom vi framhållit icke möjligt, och vi anser därför att man bör välja ett kontantbidrag, vilket bör till storleken ungefärligen motsvara den skattelättnad den erhåller som helt kan utnyttja det dubbla Ortsavdraget och Förvärsavdragsrätten.

För den som är i behov av samhällets stöd antingen genom skattelättnad eller genom kontantbidrag till barnens försörjning är det tämligen likgiltigt vilken form som väljes; huvudsaken är att hjälpen lämnas. Då skattelättnaden är ett dolt bidrag, är ett kontant bidrag psykologiskt sett att föredraga. För de enskilda skattebetalarna kan ökat källskatteuttag på grund av löneförhöjning eller kvarstående skatt till följd av för lågt källskatteuttag göra att skattelättnaden ter sig illusorisk. Även genom misstag från skattemyndigheternas sida kan, såsom nyligen skett, skattelättnaden bli åtminstone temporärt uppskjuten, och under den tid det tar att rätta till felen åsamkas vederbörande ekonomiska besvärligheter. Givetvis kan misstag även ske vid kontant bidragsgivning, men misstag på det planet kan rättas till på kortare tid.

Även om man genom kontantbidrag kan gottgöra den grupp av ensamma barnförsörjare som inte kan tillgodogöra sig Förvärsavdragsrätten kan det ifrågasättas om det är rationellt att ha två olika former av samhällsstöd till samma kategori försörjare. Därför anser vi att det borde undersökas om man inte skulle kunna åstadkomma en för alla inom gruppen gemensam och lika stödform. Det har under senare tid livligt diskuterats om samhällets stöd till alla barnfamiljer är tillräckligt. Fråga är om man inte borde överväga att ge familjerna med barn i småbarnsåldern någon form av särskilt vårdbidrag, som i framtiden skulle kunna ersätta Förvärsavdragen. Därigenom skulle mödrarna beredas en större valfrihet mellan att stanna i hemmet eller att förvärvsarbeta under barnens småbarnsperiod.

Då emellertid förslag till åtgärder inte kan väntas bli föremål för riksdagens beslut under den närmaste tiden och då de grupper som är i mest trängande behov av hjälp icke rimligen bör lämnas utan något stöd motsvarande den skattelättnad som ensamstående barnförsörjare i högre inkomstskikt erhåller, anser vi att riksdagen såsom en provisorisk åtgärd bör besluta att ensamstående föräldrar med hemmavarande barn under 16 år och med en familjeinkomst understigande årligen 8 500 kronor skall erhålla

ett kontantbidrag motsvarande ett årligt allmänt barnbidrag. Detta skall kunna sökas hos barnavårdsnämnden mot uppvisande av debetsedel. Motsvarande administrativa tillvägagångssätt har man redan vid andra sociala förmåner, såsom t. ex. familjebostadsbidrag, fria husmoderssemesterresor och ferieresor för barn.

Önskvärt hade naturligtvis varit att det föreslagna bidraget hade kunnat ges med retroaktiv verkan från den 1 januari 1962 liksom beträffande den beslutade förvärvsavdragsrätten, men då vi tror att det skulle vara mycket svårt att finna en administrativ form för detta, vill vi inte yrka härpå.

Under återopande av det ovan anförda får vi därför föreslå,

att riksdagen måtte besluta att såsom ett provisorium ensamstående föräldrar med hemmavarande barn under 16 år och med en sammanlagd familjeinkomst understigande 8 500 kronor per år erhåller rätt till ett extra bidrag motsvarande ett årligt allmänt barnbidrag.

Stockholm den 23 januari 1963

Mary Holmqvist

Viola Sandell

Tekla Torbrink

Rosa Andersson

Astrid Bergegren

Hilding Johansson

Valter Kristenson

Svante Lundkvist

Hugo Bengtsson

i Landskrona

Elsa Lindskog

Thyra Löfqvist

Ingemar Andersson